

Lunds Universitet
Statsvetenskapliga institutionen

STV004
VT06
Handledare: Mats Sjölin

Språk som maktutövningsmedel

En studie om försök att rättfärdiga Operation Iraqi Freedom

Armin Beganovic

Abstract

The purpose of this study is to investigate the way George W. Bush used the language as a means to exercise power in an attempt to justify *Operation Iraqi Freedom*. The theories used to answer the purpose are discourse analysis and three different moral metaphors that are applied on the data.

The collected material for the metaphors is constituted of cognitive linguistic books from prominent linguists, such as George Lakoff, Alan Cruse and William Croft, and the material for the discourse analysis is also collected from prominent discourse analysts such as Michél Foucault and Norman Fairclough. The official White House website provides the material for my data. The scientific method used in this study has been qualitative text analysis where the hermeneutic approach has been an essential part of it.

The main question: In what way did George W. Bush use the language as a means to exercise power in an attempt to justify *Operation Iraqi Freedom*?, resulted in use of moral metaphors in order to intensify the language and create an image of reality. In this sense, the power exercised is non-decision making power.

Keywords: Power, Figurative Language, Operation Iraqi Freedom, War on Terror, George W. Bush.

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	4
2	Problemformulering	6
2.1	Problem	6
2.2	Syfte och forskningsfråga.....	6
2.3	Studieplan.....	6
3	Metod och material.....	8
3.1	Hermeneutik.....	8
3.2	Kvalitativ textanalys.....	8
3.3	Förförståelse	9
3.4	Val av teori	9
3.5	Material	10
4	Teori	11
4.1	Metafor	11
4.2	Makt	12
4.3	Kognitiv lingvistik.....	13
4.4	Modell (A) – Strict Father Morality	14
4.4.1	Moral Strength – metaforen	15
4.4.2	Moral Essence – metaforen	16
4.5	Modell (B) – Nurturant Parent Morality	17
4.5.1	Morality As Nurturance – metaforen	18
4.6	Diskursanalys	19
5	Empiri.....	21
5.1	President Bush Addresses the Nation, March 19, 2003	21
6	Analys.....	23
6.1	President Bush Addresses the Nation, March 19, 2003 (en analys)	23
6.2	Språk som maktutövningsmedel	27
7	Resultat.....	29
8	Slutsats	31
9	Referenser.....	32

1 Inledning

I krigsföring existerar ett välkänt faktum, nämligen att de oavsiktliga konsekvenserna, både positiva och negativa, är minst lika viktiga om inte ännu mer än de avsiktliga. Det tar längre tid att utarbeta någon tillfredställande lösning av dessa konsekvenser och ibland är de mer problematiska och ovissa än de är lösbara. Detta medför således underförstådd respekt för limitationer i ett krig. I kriget mot Irak 1991 var koalitionen försiktig med att påskynda den politiska successionen i landet efter dess misslyckade krigsföring mot Kuwait (Freedman vii: 2004). Risken för oavsiktliga konsekvenser, såsom inbördeskrig, var för stora för att stormakterna skulle sätta standard för militärt ingripande och skapande av en ny världsordning. Väpnade styrkor måste sanktioneras av FN och bygga på en internationell koalition på jakt efter limiterade mål som även tar hänsyn till civilt liv och egendom. Irakkriget 2003 korrelerades och evaluerades av uppenbara skäl med dessa måttstockar som nu vid detta moment saknades.

I mars 2003 gav George W. Bush order om en militär attack på Irak. Attacken som kom att kallas Operation Iraqi Freedom krävde många tusentals människoliv och efterlämnade landet i kaos. Att starta krig mot ett land är en svår uppgift, men att rättfärdiga det är möjligen ännu svårare. Presidenten hävdade att USA hade allierade allt från Storbritannien till Uzbekistan. I uttalande efter uttalande betonade han vikten av denna attack, både före och efter att den utförts. George W. Bush och hans administration hade uppenbarligen ett antagonistiskt förhållande till Saddam Husseins regim, delvis på grund av tidigare irritation av Saddam Husseins alltjämn närvaro vid makten i Irak, och nu anklagades han för innehav av massförstörelsevapen, brutalt diktatorskap, koppling till al-Qaeda och för att vara ett hot mot USA samt resten av världen. Retrospektivt, hittades inga massförstörelsevapen men Saddam Hussein avlägsnades från makten.

Denna studie har sin fokus på George W. Bushs försök att få det amerikanska folket att sluta sig till hans sak. Uppsatsen handlar följaktligen om på vilket sätt den amerikanske presidenten försöker rättfärdiga kriget. Anklagelserna mot Saddam Hussein var ytterst skarpa vilket gjorde hans val av ord och användning av språket vitala delar av uttalandena. I en studie av nyttjandet av figurativt språk måste forskaren belysa orsaken till användningen av språket. Är inte vanliga allmänna texter och tal tillräckliga för att ernå ett avsett resultat? I det politiska fältet är svaret definitivt nej. Politiker debatterar och försöker på diplomatiskt vis att övertyga andra politiker och folket att tro på något de annars troligen inte hade trott på, och därmed utöva makt. Således har varje politiker ett motiv för tillämpningen av figurativt språk i sin retorik, i allt från skattfrågor, abort, eller krig, eftersom det kan dra mer uppmärksamhet till ett problem och lyfta upp en ny bild eller perspektiv som annars inte hade observerats. Syftet med denna typ av språk är att intensifiera dess genomslagskraft, t.ex. "Perhaps one way will be, if we use military force, in the post-Saddam Iraq the U.N. will definitely need to

have a role. And that way it can begin to get its legs, legs of responsibility back” (16:e Mars 2003). Försöket att rättfärdiga “Operation Iraqi Freedom” blir därmed intressant ur ett maktperspektiv. Mitt påstående är att då politiker inte alltid talar sanning, och då folkmassan ofta är omedveten om detta, uppstår en maktrelation. Språket förkläs med vissa ord som ger eftertryck och används genom olika abstraktionsnivåer för att politikern ska nå ett önskvärt resultat.

2 Problemformulering

All forskning med vetenskapliga grunder har sitt ursprung i en observation av ett problem. Detta kapitel kommer att redogöra för mina forskningsriktpunkter, dvs. problem, syfte och forskningsfrågan.

2.1 Problem

Med den angivna situationen i föregående kapitel anser jag att det finns ett forskningsfält att problematisera kring. George W. Bush och hans administration initierade ett krig mot Irak och överskred samtidigt FN-resolutioner i denna fråga. I sina uttalanden använde den amerikanske presidenten ytterst starkt språk och anklagade Saddam Hussein för ohyggliga saker. Figurativt och förstärkande språk tillämpades i försöket att rättfärdiga ”*Operation Iraqi Freedom*”, vilket min pilotstudie tydligt manifesterade och därmed förelade grunden för denna studie. Vidare kommer uppsatsen att behandlas ur ett maktperspektiv då det blir intressant att undersöka vilken maktrelation som existerade under försöket att rättfärdiga kriget.

2.2 Syfte och forskningsfråga

Då uppsatsens tema behandlar språket som maktfaktor utformas följaktligen syftet efter denna. Syftet i denna uppsats är att undersöka hur språket användes som ett maktutövningsmedel i försöket att rättfärdiga ”*Operation Iraqi Freedom*”. Forskningsfrågan som ska besvaras i uppsatsen är:

- På vilket sätt använde George W. Bush språket som ett maktutövningsmedel i försöket att rättfärdiga ”*Operation Iraqi Freedom*”?

2.3 Studieplan

Min uppsats består av två stora delar där den första delen utgörs av forskning och inkluderar en utmejsling av syfte och forskningsfråga. Andra fragment som presenteras och är vitala för uppsatsens konstruktion är relevanta teorier och väsentlig metod och material. Den andra delen av uppsatsen kommer att redogöra

för empirin, tillämpningen av teorier på empirin, och slutligen resultat. Uppsatsens essentiella begrepp kommer att definieras för att underlätta förståelsen för tillämpningen av teorier, och uppsatsens forskningsfråga kommer slutligen att besvaras.

3 Metod och material

Valet av rätt metod är vitalt i en vetenskaplig studie och metoden ska ha sin grund i uppsatsens problem och syfte. Jag anser att det är essentiellt att uppsatsens problematik och forskningsfråga ska styra valet av metod. Efter att ha övervägt flera alternativ är min slutsats i denna studie som undersöker språk som maktutövningsmedel, att det kvalitativa tillvägagångssättet är att föredra framför det kvantitativa, och hermeneutik framför positivism.

3.1 Hermeneutik

I forskningen och utvecklingen av denna uppsats kommer min metodiska fokus att vara hermeneutiskt då jag inte är ute efter att etablera ett definit och sanningsenligt svar på min framförda forskningsfråga. Jag är istället ute efter att förstå, tolka och söka möjliga, inte definitiva, svar på verkligheten (Lundquist 1993:42). Mina teorier är utvalda i enlighet med deras relevans och förklaringskraft av empirin, och genom att verkställa en analys av teoriernas applikation på empirin kommer min verklighetsuppfattning att bli bekant. Detta tillvägagångssätt anser jag underlättar läsarens förståelse för forskningsprocessen jag realiserar i min jakt på ett svar på forskningsfrågan.

Ett problem som ofta uppstår i en uppsats när den valda metoden är hermeneutik är kravet på intersubjektivitet. Meningen med intersubjektivitet är att testa eller förstärka reliabiliteten av en studie (Bjereld 2002:111), men jag är av den åsikten att en objektiv verklighet inte existerar. Om en annan forskare skulle genomföra en likadan studie är möjligheten stor att hans resultat skulle skilja sig från mina. Således anser jag att det är väsentligt att läsaren förstår undersökningsprocessen med vilken jag har nått mina resultat, så att han senare kan tolka och analysera mina tolkningar, och därmed avgöra graden av trovärdighet i min studie.

3.2 Kvalitativ textanalys

Då målet i uppsatsen är att med hermeneutik undersöka hur språket användes som ett maktutövningsmedel, anser jag att kvantitativa tillvägagångssätt är möjligen irrelevanta. Jag söker att tolka och förstå varför vissa fenomen är konstruerade på vissa sätt och då blir insamling av kvantitativ data och andra numerära enheter mindre viktig. Målet är istället att hitta tillförlitliga svar och min tolkning av materialet kommer förhoppningsvis att leda mig till dem. Min åsikt är att det mest lämpliga sättet att utföra denna studie inte är att med samma vikt behandla en

mängd analysenheter, utan att illuminera betydelsefulla delar av texten. Jag tror istället att det är väsentligt att ta fram innehållet ”*genom en noggrann läsning av texternas delar, helhet och den kontext vari den ingår*” (Esaïasson 2003:233). Den stora fördelen med tillämpningen av kvalitativ textanalys är att substansen i studien ibland kan vara dold och kan då endast manifesteras genom noggrann läsning. I de uttalanden som Bush framför i ett försök att rättfärdiga Irakkriget 2003 kommer vissa passager i texten vara viktigare än andra och det är dessa jag kommer att lyfta fram för diskussion.

3.3 Förförståelse

Som ovan nämnt, är min åsikt att en objektiv verklighet inte existerar. En orsak till detta är att jag anser att varje forskare innehar en viss förförståelse när han ska konstruera problemet han vill undersöka. Förförståelsen påverkar således problemets utformning, avgränsning osv. Grunden för min förförståelse är flera års vetenskapliga studier av både statsvetenskap, politik och dess agenda med en kandidatuppsats som behandlar de amerikanska intressena i Irak. Efter en mer noggrann läsning av ett antal uttalanden som George W. Bush höll under 2003 i en strävan att rättfärdiga kriget observerade jag det figurativa språket. Jag anser att ett rättfärdigande av ett krig är komplicerat och en figurativ tillämpning av språket är sålunda en möjligtvis självklar del av det. Detta väckte mitt intresse för att utföra en vetenskaplig studie som behandlar denna problematik.

3.4 Val av teori

Med tanke på uppsatsens ramar är mina teoretiska möjligheter omfångsmässigt klart begränsade. Uppsatsen är således i stort behov av teorier som är precisa i förklaringsmöjlighet och kraft eftersom det inte finns någon utförbarhet att tillämpa ett stort antal teoretiska ramverk. Det förefaller sig vara rimligt att i ett förklaringsförsök av sambandet mellan språk och makt konsultera vetenskapliga teorier som är tvärvetenskapliga i sin form och som behandlar olika forskningsfält då dessa två begrepp brukas och kan härledas till lingvistik, politik, psykologi och möjligtvis även andra vetenskaper. Följaktligen har jag konsulterat forskningsfältets olika teorier och den litteratur som behandlar sambandet mellan makt och språk och efter en pilotstudie och en forskningsöversikt har jag bekommit närmare kännedom om två teorier som kommer att användas i min uppsats, nämligen kognitiv lingvistik och diskursanalys. Den kognitiva lingvistikens är en vid teori som kan användas på åtskilliga olika sätt och därför förefaller det sig vara rimligt med en avgränsning även där. Jag kommer således i denna uppsats att tillämpa George Lakoffs moraliska metaformodeller för att djupare kunna sovra i stoffet.

3.5 Material

Litteraturen, i form av böcker och olika Internetkällor, utgör det material som jag har nyttjat i denna studie. Både böckerna och informationen hämtad från Internet är nästan utan undantag sekundära källor. Anledningen till detta är att det är högst otänkbart att använda sig av primärkällor i forskningsprocessen i denna uppsats eftersom primärkällan i detta fall skulle vara den amerikanske presidenten George W. Bush. En avgörande faktor för att jag ska kunna genomföra en trovärdig och tillförlitlig undersökning är säkerställandet av att de använda källorna erbjuder korrekt information, vilket vidare skulle leda till hållbara och giltiga resultat. Huvudkällan i mitt arbete är Vita Husets hemsida och dess kollektion av George W. Bushs presidenttuttalanden som gjordes i mars 2003 och behandlar Irakkriget och försök till dess rättfärdigande.

4 Teori

I detta kapitel kommer jag att presentera diskursanalys samt mina valda metaforer som opererar som teorier i min uppsats. För att på ett enklare sätt kunna förstå de moraliska metaformodellerna kommer jag först ge en kort presentation av kognitiv lingvistik som en teori. Det huvudsakliga resonemanget i detta kapitel behandlar dock George Lakoffs metaforer och de modeller vari metaforerna ingår, samt diskursanalysen. Metaforerna är utmejslade av George Lakoff och ingår i olika modeller. För att skapa gynnsammare förutsättningar för förståelsen av metaforerna kommer även modellerna att förklaras. Den ena modellen är konservativ och den andra är tämligen liberal. Modell A kommer att representera den konservativa synen medan Modell B företräder liberala. Modellerna är välkända inom det kognitiva lingvistikfältet och metaforerna appliceras vanligen på politiska tal. För att möjliggöra en kvalitativ studie med teoretiskt fokus har jag begränsat mig till tre metaforer vilka selektivt har valts ut efter graden av relevans enligt pilotstudien. Jag anser också att en mindre kvantitet av metaforer möjliggör en djupare analys, vilket prefereras i denna uppsats.

4.1 Metafor

Metafor är en utav de komponenter som ingår i konceptet som kallas för figurativt språk. Talaren väljer att använda metaforer när han anser att den bokstavliga användningen av språket inte kommer att leda till det önskade resultatet. Det figurativa språket drar mer uppmärksamhet till ett spørsmål och blir ibland en onödig överdrift. Lyssnaren däremot anser ofta att metaforiskt språk är nödvändigt då det inte finns någon bokstavlig konstruktion tillgänglig (Croft & Cruse 2004:193). Det är ibland svårt att definiera begreppet metafor eftersom det förekommer inom flera olika vetenskapliga fält och kan tolkas på många olika sätt. En definition som är begriplig och översiktlig är:

In language, a metaphor is a rhetorical trope defined as a direct comparison between two seemingly unrelated subjects. In a metaphor, a first object is described as *being* a second object. Through this description it is inferred that the first object has some of the qualities of the second. In this way, the first object can be economically described because implicit and explicit attributes from the second object can be used to fill in the description of the first.

(Wikipedia)

Enligt denna definition finns det en relation mellan två konceptuella domäner – en *källdomän* och en *måldomän*. Källdomänen står för den bokstavliga betydelsen av språket medan måldomänen är den faktiska domänen som meningen handlar om (Croft & Cruse 2004:195). Definitionen förutsätter vidare att måldomänen är

abstrakt medan källdomänen är den konkreta domänen. Eftersom processen i det figurativa språket går från en konkret källa till ett abstrakt mål anbringas stor press på forskaren i tolkandet av den metaforiska användningen.

Ett problem som uppstår när man försöker att framhäva metaforer i figurativt språk är närvaron av det närbesläktade begreppet metonymi, eftersom metaforer ofta innehåller en metonymi i den figurativa tillämpningen av ord. För att exemplifiera:

- The White House has responsibilities towards its citizens.

The White House i meningen ovan refererar till president Bush och hans administration och blir därmed en metonymi (Paradis 2004:245). Tillämpar man istället George Lakoffs metaforer skulle *The White House* vara en metafor där det Vita Huset är en *nurturing parent* som tar ansvar (*responsibilities*), för sina barn – medborgarna (Lakoff 2002:109). I meningens kontext blir metonymin en moralisk metafor. I denna uppsats kommer jag att fokusera på den hela metaforiska användningen av språket och inte på enskilda ord. Studien har sålunda fokus på meningsstrukturen och omfattar hela texten. Diskussionen äger rum på meningsnivå med ordet i dess kontext, och inte på en nivå som endast framhäver individuella ord.

4.2 Makt

Makt är ett relationellt och kontextberoende begrepp. Det förutsätter minst två personer, en som dominerar och en som domineras i en kontext beroende av tid och plats. Vidare så utövas makt med olika medel men aldrig utan dessa. Det kan yttra sig i form av auktoritet, mänskliga resurser, materiella resurser m.m. (Sharp 2000:11). Jag kommer dock att fokusera studien på den strukturella makten med en utgångspunkt i att makten är mest effektiv när den är minst märkbar (Lukes 2005:1). Steven Lukes definition förklarar närmast (a) beslutsfattande och kontroll över politisk agenda, (b) frågor och potentiella frågor, (c) märkbara (uppenbara eller maskerade), och latent konflikter, (d) subjektiva och reella intressen (Lukes 2005:25-29). Han menar att beslut är medvetna och avsiktliga val och utkorade från andra alternativ, medan systemets partiskhet kan mobiliseras, skapas på nytt, och förstärkas på sätt som varken är medvetna val eller det önskvärda resultatet av särskilda individers val. Dessa individer kan vidare dominera och försvara ett status quo så genomgripande att de är omedvetna att det existerar andra alternativ till den befintliga politiska processen (Lukes 2005:25). Lukes tillägger även att systemets partiskhet inte upprätthåller sig själv genom en rad individuellt valda aktioner, utan genom det socialt strukturerade och kulturellt mönstrade beteendet av vissa grupper (Lukes 2005:26). Det kontextuella beroendet blir därmed högst påtagligt. Manipulation och auktoritet är två andra viktiga faktorer eftersom det inte är så enkelt som att *A* utövar makt över *B* genom ett få *B* att agera på ett sätt som *B* inte vill. Subjekt *A* kan utöver detta även influera, forma eller bestämma *B*:s behov och preferenser. Kontrollen över tanken är enligt Lukes den mest suveräna maktutövningen som kan utövas genom

kontroll av information, genom massmedia och genom socialisationsprocessen (Lukes 2005:27). En annan punkt som Lukes åberopar och motsätter sig till tidigare studier är det behavioristiska fokus som berör exklusion från den politiska agendan. Tidigare forskare menar att ickebeslutsfattande makt utövas endast om orsak till klagan eller missnöjesanledningar existerar men nekas inträde till politiken i form av spörsmål. Lukes motsätter sig detta och menar att den mest försåtliga makten utövas när människor stoppas från att ha missnöjesanledningar genom att makthavaren formar deras perceptioner, kognitioner och preferenser på ett sätt som får människor att acceptera deras roll i tillvaron då de inte kan tänka sig andra alternativ, då de ser det som naturligt och oföränderligt, eller som en "teologisk fördelaktig ordination" (Lukes 2005:28). Ett exempel på detta skulle vara kvinnor som stödjer ett patriarkat (ur ett feministiskt perspektiv). Makt är således ett koncept som är beroende av värden då det opererar inom moraliska och politiska perspektiv. Det är bundet till olika värdesystem som avgör den empiriska utsträckningen i vilken den kan diskuteras och tillämpas. Maktens empiriska fält kommer i min studie att vara relativt brett eftersom definitionen jag kommer att tillämpa är av kognitiv karaktär och berör just moraliska och politiska värdesystem.

4.3 Kognitiv lingvistik

Den kognitiva lingvistikens syn på språkförståelse är att tal är en målinriktad handling där talaren genom sina yttranden avser att påverka lyssnaren (Araï 2002:85). Lyssnarens uppgift däremot är att finna en sannolik och rimlig tolkning av det som talaren framför. För att uppfatta och förstå det som talaren säger krävs en (re)konstruktion och tolkning av budskapet som ska avkodas då betydelsen av ord ska lyftas fram (ibid.). Ett problem som ofta uppstår är emellertid att det är svårt att uppnå en fullständig och gynnsam överensstämmelse mellan det yttrande som talaren framför och det som åhöraren faktiskt uppfattar. Det är i denna kommunikationsspång som utrymmet för symbiosen språk – makt alstras. Den kognitiva lingvistikens grund, menar Lakoff, är att ord är definierade relativt till konceptuella ramverk, ord framkallar följaktligen ramverk, och om talaren vill frambringa de "rätta" ramverken behöver han använda sig av de "rätta" orden (Lakoff 2002:419). Talaren utnyttjar således den talare-lyssnare/författare-läsare relation genom att anspela på människors konceptuella system. Detta är produkten av en yttrandeaktion som involverar minst två individer och etablerar en specifik relation de emellan där en dominerar och den andra domineras.

Den figurativa användningen av språket tar oftast sin form i metaforer och metonymier. Croft & Cruse skriver att det rör sig om konceptuella domäner (se 4.1), och korrespondensen mellan domäner är följaktligen representerad i människors konceptuella system. Talaren väljer medvetet ett figurativt språk helt enkelt för dess uppmärksamhetsgripande då det väcker "rätta" känslor, medan åhöraren anser att tillämpningen av figurativ konstruering är nödvändig då det saknas relevant ordagrann konstruering (Croft & Cruse 2004:193). I politiska tal utgör dessa konceptuella metaforer en väsentlig del eftersom politisk retorik handlar om övertygelse, eller mer burdust manipulation. Fokus dras sålunda från metaforers förklaringspotential till deras emotionella intryck (Ungerer & Schmid

1996:149). Sambandet mellan språk och makt illumineras när man sammanväver denna manipulation med den specifika relationen nämnd ovan. Politiker använder ett figurativt språk för att dominera människors värderingar och tankar, och eftersom de själva har skapat detta språk är de således medvetna och oberörda av det. Ungerer & Schmid skriver: "If the icily calculating propagandist is not a mere invention (and there is little reason to assume he is), we must conclude that political metaphors which are designed to structure people's thinking are not necessarily shared by their creators and do not function as constitutive elements in their thinking" (Ungerer & Schmid 1996:150). Därmed skapar politikern sig själv ett överläge där makten frodas genom valet av språkbruk.

4.4 Modell (A) – Strict Father Morality

Strict Father Morality – modellen behandlar den ideella familjen i en farlig värld där livet är svårt. Den förutsätter en traditionell familj där fadern ska ge support åt och skydda resten av familjen, samt sätta upp familjära riktlinjer. Genom att sätta upp strikta regler som barnen måste följa lär han de skilja på gott och ont och straffar de när de missköter sig. Vidare får fadern barnen att samarbeta genom att älska de och uppskatta de när de följer uppsatta regler. Han får emellertid inte under några omständigheter skämma bort de eftersom de då inte skulle lära sig rätta värderingar och moraler, och därmed bli beroende av föräldrarna för resten av livet. Föräldrars kärlek och uppfostran är vitala faktorer för familjens solidaritet, men de får aldrig väga mer än föräldrars auktoritet, som i sig är en form av kärlek (Lakoff 2002:66). George Lakoff förklarar närmare:

The mature children of the Strict Father have to sink or swim by themselves. They are on their own and have to prove their responsibility and self-reliance. They have attained, through discipline, authority over themselves. They have to, and are competent to, make their own decisions. They have to protect themselves and their families.

(Lakoff 2002:66)

Strict Father Morality – modellen bygger på enkla behavioristiska värderingar om den mänskliga naturen: Människor som är lämnade åt sina egna deviser tenderar helt enkelt att tillfredsställa sina behov. Människor tvingar dock sig själva att göra något de inte vill för att erhålla belöningar; och således avstå från att göra något de vill göra för att undvika bestraffning (Lakoff 2002:67). Lakoff väljer att kalla detta för *folk behaviorism*, vilket är en av grundpelarna i Strict Father Morality – modellen; överträdelse av moraliska regler bestraffas medan åttlydnad av dessa regler belönas. Modellen förutfattar att det är moraliskt rätt att utöva auktoritet – det är moraliskt rätt att straffa olydiga barn och berömma lydiga barn. Syftet med dessa aktioner är att lära barn att överleva i en konkurrerande värld där livet är en konstant kamp (Lakoff 2002:67f.).

För att kunna utöva auktoritet måste fadern (eller de som har avancerat till toppen och nu utövar deras legitima auktoritet), ta ansvar för vissa ting om det ska vara förmånligt för de som är under hans auktoritet. Fadern måste:

- Upprätthålla ordning; underhålla och försvara auktoritetssystemet.
- Använda auktoriteten till att skydda de som är underordnade hans auktoritet.
- Arbeta till förmån för de som är underordnade hans auktoritet, speciellt hjälpa de att bli rätt sorts människor.
- Utöva sin auktoritet för att skapa mer självdisciplinerade människor (rätt sorts människor), till förmån för de själva, till förmån för andra, och för att det är den rätta handlingen.

(Lakoff 2002:70)

Modellen inbegriper vissa moraliska prioriteringar varav många är metaforiska. De metaforiska prioriteringarna i våra konceptuella system innehåller moraliska prioriteringar som, tillsammans med regler för vad man ska och inte ska göra, konstituerar Strict Father Morality – modellen.

4.4.1 Moral Strength – metaforen

Moral Strength – metaforen är en essentiell del i Strict Father Morality – modellen och är tämligen komplex med många fragment. Lakoff postulerar den på detta sätt:

- Being good is being upright. (He's an *upstanding* citizen. He's on the *up and up*).
- Being bad is being low. (That was a *low* thing to do. He's a *snake* in the grass).

Genom att göra onda gärningar rör man sig från moralitet (*uprightness*), till immoralitet (*being low*). Följaktligen:

- Doing evil is falling. (The *fall* from grace).

Metaforens största komponent är immoralitetskonceptet, eller ondska. Vidare ses ondska som en intern eller extern kraft som gör att du handlar omoraliskt, m.a.o. faller.

- Evil is a force (internal or external).

För att kunna handla hederligt (*upright*), måste man ha moralisk styrka för att stå emot ondskan. Man måste ha den moraliska styrkan som är uppbyggd på självdisciplin.

- Morality is strength.

(Lakoff 2002:71)¹

Grundpelaren i denna metafor är synen att världen är uppdelad i gott och ont och för att kunna stå upp mot det onda måste man vara moraliskt stark. Således implicerar metaforen att världen är uppdelad i en vi-mot-de partition där ondskan ska bekämpas med moralisk styrka. Ett krig mellan gott och ont existerar och det moraliska beteendet rättfärdigas med kampen för det goda. George Lakoff skriver: “*Evil must be fought. You do not empathize with evil, nor do you accord evil some truth of its own. You just fight it*” (Lakoff 2002:74). Den metaforiska tolkningen är högst påtaglig eftersom dess mening inte är bokstavlig tolkning av texten. Det menas inte slaviskt att: bli omoralisk är att falla, ondska är en styrka som gör att en hederlig (*upright*) person faller, moral är en fysisk styrka som man måste ha i kampen mot ondskan. Metaforen använder istället ord som *upright*, *stand up*, *backbone*, *fall* osv. från den fysiska domänen och tillämpar den på moralitet.

4.4.2 Moral Essence – metaforen

Ett av de viktigare koncepten i Strict Father Morality – modellen är *character*, en essens som uppkommer och utvecklas i barndomen och består resten av livet. Grundtanken i *Moral Essence* – metaforen är att fysiska objekt utgörs av substanser och att vi ibland på ett metaforiskt sätt tänker på människor som objekt bestående av substanser. Fysiska objekt beter sig på olika sätt beroende på vad de är gjorda av; t.ex. trä brinner medan sten inte gör det. Således kommer objekt bestående av trä att brinna medan objekt bestående av sten inte kommer att brinna. Metaforiskt ser vi ibland människor på samma sätt genom att människor är fysiska objekt som består av substanser som avgör hur de beter sig. Vi föreställer oss att människor har en essens eller en samling essenser som avgör deras beteende (Lakoff 2002:87). Följaktligen:

- En person är ett objekt.
- Hans essens är substansen objektet är gjord av.

¹ Referensen hänvisar till all text under rubriken 4.4.1. Moral Strength – metaforen. Texten är delvis skriven på engelska p.g.a. förklaringarna till den metaforiska betydelsen.

(Lakoff 2002:87)

Om vi exempelvis föreställer oss att någon är naturligt aggressiv tilldelar vi en egenskap som avgör hur denna person kommer att agera i vissa situationer, och om egenskapen är av moralisk karaktär handlar det om Moral Essence – metaforen (Lakoff 2002:88). Människor utvecklar i tidig ålder vissa moraliska egenskaper, dygder om de är moraliska och synder om de är omoraliska. Dessa egenskaper formar en persons karaktär då dennes moraliska kvaliteter framhäver moraliskt eller omoraliskt beteende. Meningar som ”She has a *heart of gold*”, eller ”He’s *rotten to the core*”, exemplifierar Moral Essence – metaforen. När vi tillskriver människor dessa essenser så dömer vi automatiskt deras moralitet. Dygderna och synderna kan aldrig således vara objektiva eftersom de är delar av moraliska scheman som människor prioriterar.

Grundpelarna i Moral Essence – metaforen är:

- Om du vet hur en person har agerat så känner du till hans karaktär.
- Om du känner till en persons karaktär så vet du hur denne kommer att agera.
- En persons basala karaktär formas i mogen ålder (eller tämligen tidigare).

(Lakoff 2002:89)

Jag tror att det bästa exemplet på denna metafor är det amerikanska ”*three strikes and you’re out*” – fenomenet som är måttligt populär i USA. Repeterade lagöverträdelser visar ett karaktärsfel hos en person som gör honom benägen till att begå brott i framtiden. Eftersom personens karaktär formas i mogen ålder kan denne inte ändras, och sålunda är det viktigt att skydda allmänheten; låsa in personen på livstid.

4.5 Modell (B) – Nurturant Parent Morality

Stöttepelaren i den andra modellen är den ideala familjen: *Nurturant Parent* – familjen. Den ideala familjen består av två föräldrar som delar på hushållsgöromålen. Målet är att leva så lyckligt som möjligt, få kärleken besvarad, och att känna mening med interaktion och omhändertagande. Barn trivs bäst av välmående relationer till andra, bidrag till samhället, och uppfyllelse av deras potential och lycka i livet. De fulländade barnen är självdisciplinerade och ansvarstagande vilket ernås genom deras omtänksamhet om andra och deras föräldrars respekt, stöd och skydd (Lakoff 2002:108). Föräldrarna erhåller barnens åttlydnad på grund av att barnen älskar och respekterar sina föräldrar, och inte på grund av rädsla för bestraffning. Barnen ska ifrågasätta föräldrarna eftersom det är det bästa sättet att lära sig varför föräldrar beter sig på ett visst

sätt. De ska också ha en del i familjebeslut men de ansvarstagande föräldrarna måste i slutändan ta de ultimata besluten genom kärlek och skydd. En vårdande (*nurturant*) förälders skyldighet är att skydda de oskyldiga och hjälplösa barnen från fara i en värld full av onda ting såsom brott, droger, krig osv. (Lakoff 2002:109). Dessa kvaliteter är grundstenarna i *Morality As Nurturance* – metaforen nedan vilken är en av de mest viktiga metaforerna i Nurturant Parent Morality – modellen.

4.5.1 Morality As Nurturance – metaforen

Morality As Nurturance – metaforen förutsätter att ett barn är hjälplöst. Då det inte kan ta hand om sig självt existerar ett stort behov av föräldrars empati. Föräldern måste ta reda på vad barnet behöver och sätta barnets behov före sina egna. Därmed måste föräldern göra uppoffringar för sitt barn. Enligt denna metafor har barnet en rätt till vård och det är föräldrarnas skyldighet att stå för den. Vidare är det omoraliskt för en förälder att misslyckas med vården av sitt barn eftersom han då tar ifrån barnet något som barnet är berättigat till (Lakoff 2002:117). Det är betydelsefullt att här klargöra att konceptet i denna metafor inte endast behandlar familjer, utan hela samhället. Lakoff konstruerar metaforen på följande sätt:

- Samhället är en familj.
- De moraliska representanterna är de vårdande föräldrarna.
- Människor som behöver hjälp är barn som behöver vård.
- Moralisk handling är vård.

(Lakoff 2002:117)

Den vårdande föräldern har precis som den strikta fadern, beskriven ovan, skyldigheter mot sina barn. De skiljer sig någorlunda från den strikta faderns skyldigheter och baseras på mängden kunskap föräldern har om vård av barn:

- Att vårda barn måste man visa absolut och regelbunden empati mot dem.
- För att handla moraliskt mot människor i behov av hjälp för överlevnad måste man visa absolut och regelbunden empati mot dem.

- Vård av barn kan innebära uppoffringar som behöver göras.
- Moraliska handlingar kan innebära uppoffringar för att man ska kunna hjälpa riktigt behövande människor.
- Familjemedlemmar måste ta ansvar för att se till att barnen i deras familj vårdas.
- Samhällsmedlemmar har en skyldighet att se till att människor i behov av hjälp blir hjälpta.

(Lakoff 2002:117)

I katastroftider eller krigstider är det amerikanska folket angelägna att hjälpa sina samhällsmedlemmar och visa empati för de behövande. Å andra sidan kan denna empati begränsa sig till tanken om vem som anses vara en samhällsmedlem. Människor känner empati för de behövande men i vissa fall kan empatin uttrycka sig egocentriskt; de känner empati endast för människor som delar deras värderingar och tar ingen hänsyn till människor som har andra värderingar. De är istället metaforiskt utanför familjen och samhället som inte känner någon skyldighet att hjälpa dessa människor (Lakoff 2002:118).

4.6 Diskursanalys

Diskursanalysen motsätter sig den konstruktionistiska samhällsforskningen där man helt enkelt utgår från att det fenomenet man studerar är konstruerat. Man anser istället att den viktiga frågan man ska ställa sig är hur det är konstruerat (Börjesson 2003:175). Min utgångspunkt i tillämpningen av diskursanalys i denna uppsats är uppfattningen att språket formar verkligheten. Det är viktigt att ifrågasätta vilka gränser texterna sätter för det "samhälleligt acceptabla"; vad som betraktas som normalt i samhället och vilkas intressen tillgodoses genom dessa gränser. Michel Foucault, möjligen vår tids mest prominenta idéhistoriker, har analyserat diskurser (språket använt i ett socialt sammanhang), som påvisar att befintliga ideologier och maktförhållanden styr språkbruket (Foucault 1993:13f., Vancea 1999:333). Han skriver vidare i "Vetandets arkeologi" att den talande individen erhåller sin prestige av att tala en specifik sorts språk då åhöraren i gengäld skänker dess förmodade sanningsenlighet. Talaren får detta således genom sin kompetens och vetande (institutioner, system), och pedagogiska normer (rättsliga villkor som ger de rätten till att praktisera och experimentellt pröva vetandet). Innehavet av rätten till det specifika språket kräver dessutom ett system av differentiering och av förhållanden till andra individer som äger en egen status, t.ex. hierarkisk ordning och den politiska makten och dess representanter (Foucault 2002:68). Det specifika språket kan alltså inte yttras av vem som helst då dess värde, effektivitet, makt och dess existens som specifikt

ord, inte kan delas från ”den genom sin speciella status definierade person som har rätt att artikulera det och att å dess vägnar göra anspråk på makten” (Foucault 2002:69). Han beskriver också de institutionella platser där talaren utövar sin diskurs och finner sitt legitima ursprung för denna tillämpning, samt subjektets (talarens) positioner som definieras av situationen subjektet befinner sig i, i förhållande till områden eller grupper av objekt (Foucault 2002:69f.). Genom att subjektet på detta sätt blir en del av den gällande diskursen skapas någon slags politisk korrekthet.

I den diskursanalytiska litteraturen konceptualiseras maktdefinitionen snarlikt. Fairclough beskriver makt ”in terms of asymmetries between participants in discourse events, and in terms of unequal capacity to control how texts are produced, distributed and consumed (and hence the shape of texts) in particular sociocultural contexts” (Fairclough 1995:1f.). Han menar att makten att kontrollera en diskurs är lika med makten att bibehålla partikulär diskursiv praxis med tillhörande ideologiska investeringar som dominerar över annan alternativ eller motstridig praxis (ibid.) Börjesson skriver att makt inte är något som helt enkelt finns i ”rollen” chef, psykolog eller dylikt, utan att det är inbäddat i varje social praktik och dess tillhörande förhållande som råder, där kunskap sammanflätas med denna maktutövning (Börjesson 2003:37). Maktutövning som inte är tvingande i sin form kräver därmed tillmötesgående och fogliga subjekt. Denna diskussion belyser maktens kontextberoende och relationsberoende. Subjektets kunskapsöverläge och position i det sociala sammanhanget kan lätt med viljan att manipulera resultera i maktutövning. Om talaren av åhörarna förutsätts ha kunskap och vetande får han därigenom sin status och rätt till ett visst språkbruk. Med detta följer ett visst ansvar då talaren genom sitt kunnande presumeras tala sanning. Foucaults grundmotiv är att makt är en tidsbestämd sammanställning av makt och kunskap, en symbios för utväxling mellan å ena sidan maktens utövande i samhället och å andra sidan den samhälleliga produktionen av kunskap. Kunskap och makt är för varandra främmande objekt men kunskapen befinner sig i maktens omedelbara närhet och ju mer frånvarande makten är, desto mer närvarande blir den (Hultqvist & Peterson 1995:17f.). Hur man tolkar en diskurs är en fråga om vem som är involverad i den. Johnstone menar att mänskligt liv är socialt – att det uttrycker sig i en kontext av grupper av olika slag och att medlemskap i dessa grupper leder till symmetriska relationer mellan medlemmar (Johnstone 2002:112). Problemet är dock att det finns olika hierarkiska subgrupper, såsom sociala klasser eller kastsystem, som skiljer sig i fråga om status, kunskap och makt, och leder till asymmetriska relationer. Istället håller jag med Foucault som menar att dominans i diskurser existerar när ”*the relations of power are fixed in such a way that they are perpetually asymmetrical and the margin of liberty is extremely limited*” (Lukes 2005:98). Makt utövas inte enbart av subjekt utan genom och med hjälp av möjlighetsvillkor, och är sålunda alltid närvarande i den sociala gestalten eftersom den överensstämmer med villkoren för sociala relationer i allmänhet (Hultqvist & Peterson 1995:22).

5 Empiri

De data som kommer att utgöra min empiri i denna uppsats härstammar från de presidentuttalanden George W. Bush höll i mars 2003. Jag har valt att begränsa mina data till just de uttalandena från mars 2003, månaden *Operation Iraqi Freedom* påbörjades, på grund av tidsramar och utrymmesomfång i uppsatsen. Nedan presenteras ett utdrag ur ett av de uttalanden som gjordes i syfte att exemplifiera språket som tillämpades av den amerikanska presidenten i ett försök att rättfärdiga kriget i Irak.

Enligt Vita Husets officiella hemsida höll president Bush under mars månad arton olika uttalanden som behandlar just denna problematik. Som ovan nämnt, är mina omfångsramar rätt snäva och därmed finns inget utrymme för en närmare presentation av alla arton uttalanden². De uttalanden som gjordes av presidenten i mars 2003 är radiotal, officiella uttalanden från vita huset, uttalanden gjorda på nationella presskonferenser, presskonferenser med andra världsledare osv. Uttalandena riktar sig i första hand mot den amerikanska befolkningen men också till den internationella gemenskapen där presidenten anklagar Saddam Hussein för olika saker, pratar om växande faror, till exempel massförstörelsevapen och ”kriget mot terrorn”, och vilka åtgärder som måste tas³. Detta görs kontinuerligt genom alla arton tal som behandlar detta spörsmål. Kvantiteten av texterna och således kvantiteten jag har analyserat uppgår till omkring 33 000 ord.

Följaktligen har jag valt att exemplifiera texterna med ett utdrag som förhoppningsvis illustrerar en tillfredsställande bild av resten av uttalandena. Utdraget upplagt för diskussion är ”*President Bush Addresses the Nation, March 19, 2003*”, och förekommer även i nästföljande analyskapitel. Detta för att illustrera graden av uppmärksamhet man förlägger, eller snarare inte förlägger till den figurativa tillämpningen av språket.

5.1 President Bush Addresses the Nation, March 19, 2003

My fellow citizens, at this hour, American and coalition forces are in the early stages of military operations to disarm Iraq, to free its people and to defend the world from grave danger. On my orders, coalition forces have begun striking selected targets of military importance to undermine Saddam Hussein's ability to wage war. These are opening stages of what will be a broad and concerted

² För hela uttalanden, se www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/

³ Dessa exempel är tagna från uttalandet framfört 1 mars, 2003, och står som exempel för resten av språket i resten av texterna också.

campaign. More than 35 countries are giving crucial support -- from the use of naval and air bases, to help with intelligence and logistics, to the deployment of combat units. Every nation in this coalition has chosen to bear the duty and share the honor of serving in our common defense. To all the men and women of the United States Armed Forces now in the Middle East, the peace of a troubled world and the hopes of an oppressed people now depend on you. That trust is well placed. The enemies you confront will come to know your skill and bravery. The people you liberate will witness the honorable and decent spirit of the American military. In this conflict, America faces an enemy who has no regard for conventions of war or rules of morality. Saddam Hussein has placed Iraqi troops and equipment in civilian areas, attempting to use innocent men, women and children as shields for his own military -- a final atrocity against his people. I want Americans and all the world to know that coalition forces will make every effort to spare innocent civilians from harm. A campaign on the harsh terrain of a nation as large as California could be longer and more difficult than some predict. And helping Iraqis achieve a united, stable and free country will require our sustained commitment. We come to Iraq with respect for its citizens, for their great civilization and for the religious faiths they practice. We have no ambition in Iraq, except to remove a threat and restore control of that country to its own people. I know that the families of our military are praying that all those who serve will return safely and soon. Millions of Americans are praying with you for the safety of your loved ones and for the protection of the innocent. For your sacrifice, you have the gratitude and respect of the American people. And you can know that our forces will be coming home as soon as their work is done. Our nation enters this conflict reluctantly -- yet, our purpose is sure. The people of the United States and our friends and allies will not live at the mercy of an outlaw regime that threatens the peace with weapons of mass murder. We will meet that threat now, with our Army, Air Force, Navy, Coast Guard and Marines, so that we do not have to meet it later with armies of fire fighters and police and doctors on the streets of our cities. Now that conflict has come, the only way to limit its duration is to apply decisive force. And I assure you, this will not be a campaign of half measures, and we will accept no outcome but victory. My fellow citizens, the dangers to our country and the world will be overcome. We will pass through this time of peril and carry on the work of peace. We will defend our freedom. We will bring freedom to others and we will prevail. May God bless our country and all who defend her.

6 Analys

I denna del av uppsatsen kommer jag att redogöra för analysen av de empiriska data och tillämpa de måttstockar som presenterades i kapitel 3. Intentionen är att hitta ett tillfredsställande svar på min forskningsfråga: På vilket sätt använde George W. Bush språket som ett maktutövningsmedel i försöket att rättfärdiga "Operation Iraqi Freedom"? Då det metodiska tillvägagångssättet som tillämpas är hermeneutiskt i ändamålet att nå ett plausibelt svar på forskningsfrågan, kommer vissa metaforer att vara manifesterade, och under sådana förhållanden uppenbara, medan andra latenta metaforer kommer att behöva förklaras på ett mer grundligt sätt. Min åsikt är att de uppenbara metaforerna inte eftersträvar en djup diskussion eftersom målet är att diskutera latenta moraliska metaforer som möjligen är gömda i texten och inte igenkännbara som metaforer som består av endast ett ord. Således kommer analysen att utföras på en meningsnivå där orden diskuteras i kontexten var de ingår.

6.1 President Bush Addresses the Nation, March 19, 2003 (en analys)

I texten nedan har jag valt att presentera och göra bekant de olika metaforerna på olika sätt. Moral Strength – metaforen kommer att presenteras i fet stil, Moral Essence – metaforen i kursiv stil, och Nurturant Parent – metaforen kommer att vara i understruken stil.

My fellow citizens, at this hour, American and coalition forces are in the early stages of military operations to disarm Iraq, to free its people and to defend the world from **grave danger**. On my orders, coalition forces have begun striking selected targets of military importance to undermine *Saddam Hussein's ability to wage war*. These are opening stages of **what will be a broad and concerted campaign**. More than 35 countries are giving crucial support -- from the use of naval and air bases, to help with intelligence and logistics, to the deployment of combat units. Every nation in this coalition has chosen **to bear the duty and share the honor of serving in our common defense**. To all the men and women of the United States Armed Forces now in the Middle East, **the peace of a troubled world and the hopes of an oppressed people now depend on you. That trust is well placed**. The enemies you confront will come to know your **skill and bravery**. The people you liberate will witness the **honorable and decent spirit** of the American military. In this conflict, America faces an enemy *who has no regard for conventions of war or **rules of morality***. Saddam Hussein has placed Iraqi troops and equipment in civilian areas, *attempting to use **innocent men, women and children as shields for his own military** -- a final atrocity against*

his people. I want Americans and all the world to know that coalition forces will make every effort to spare innocent civilians from harm. A campaign on the harsh terrain of a nation as large as California could be longer and more difficult than some predict. And helping Iraqis achieve a united, stable and free country will require our **sustained** commitment. We come to Iraq with respect for its citizens, for their great civilization and for the religious faiths they practice. We have no ambition in Iraq, except **to remove a threat and restore control** of that country to its own people. I know that the families of our military are praying that all those who serve will return safely and soon. Millions of Americans are praying with you **for the safety of your loved ones** and **for the protection of the innocent**. For your sacrifice, you have the gratitude and respect of the American people. And you can know that our forces will be coming home as soon as their work is done. Our nation enters this conflict reluctantly -- yet, our purpose is sure. **The people of the United States and our friends and allies will not live at the mercy of an outlaw regime that threatens the peace with weapons of mass murder. We will meet that threat now**, with our Army, Air Force, Navy, Coast Guard and Marines, so that we do not have to meet it later with armies of fire fighters and police and doctors on the streets of our cities. Now that conflict has come, the only way to limit its duration is to **apply decisive force**. And I assure you, this will not be a campaign of half measures, and we will **accept no outcome but victory**. My fellow citizens, **the dangers to our country and the world will be overcome**. We will pass through **this time of peril** and carry on the work of peace. **We will defend our freedom**. We will bring freedom to others and **we will prevail**. May God bless our country and **all who defend her**.

Det presenterade utdraget innehåller ett stort antal moraliska metaforer. Redan i de inledande meningarna uppkommer ord som *duty*, *honor* och *trust* som är centrala fragment i Strict Father Morality – modellen och Moral Strength – metaforen. Enligt denna konservativa modell är plikttrogenhet, hedersamhet och tillit essentiella dygder i kampen mot ondskan. Moral Strength – metaforen implicerar att man måste vara moraliskt stark för att stå upp mot ondskan och har man inte önskvärda dygder kan man inte stå emot, och kommer därmed att duka under ondskan själv. De metaforiska barnen här är de amerikanska soldaterna och koalitionsmakterna som måste slåss för sin plikt och heder och för att bibehålla faderns tillförlitlighet som i detta fall är George W. Bush och hans administration. Den strikta fadern är således Bush – administrationen som med en stadig och disciplinerad hand påvisar och lär barnen moraliska dygder i kampen mot ondskan, som evident är Saddam Hussein.

En annan uppsättning av ord som olyckligtvis inte manifesteras i detta utdrag är *the war on terror*. Uttrycket har dock hög frekvens i talen som helhet och förekommer i praktiskt taget varje tal. Dess tydliga relevans leder därmed oundvikligen till en diskussion kring ordens genomslagskraft. I dess källdomän är *the war on terror* ej tänkbart eftersom krig är ett nationsstatsproblem. Att förklara ett krig mot terrorn är en ytterst omöjlig handling av den orsaken att krig endast kan deklarerar mot andra länder, stater eller nationer. Emellertid är uttrycket tack vare våra konceptuella konstrueringar i sinnet en tänkbar och potentiell måldomän då vi figurativt föreställer oss betydelsen av orden i fråga. Min åsikt här är att politiker är medvetna om detta och väljer avsiktligt denna typ av språk för att intensifiera betydelsen som orden framför. *Terror* är vidare ett kraftfullt ord som framkallar människors rädsla. Rädslan aktiverar följaktligen Strict Father –

modellen vilket jämväl är syftet med tillämpningen av ordet. I detta tillstånd används inte orden med intentionen att hjälpa någon att övervinna rädslan, utan meningen är att uppväcka dennes rädsla för ordet i fråga. Ett utdrag ur ett tal som exemplifierar detta såväl som Strict Father Morality – modellen är från president Bushs tal den 25:e Mars 2003:

“Our troops also continue to fight bravely in other fronts of this war on terror[...]Today, I'm sending the Congress a wartime supplemental appropriations request of \$74.7 billion, to fund needs directly arising from the Iraqi conflict and our global war against terror [...] We continue to fight the war on terror by protecting our homeland.”

(25:e mars 2003)

Den moraliska betydelsen i det presenterade utdraget är att USA är moraliskt starkt i dess kamp mot ondskan och att man hjälper sina barn övervinna rädslan genom att skydda de från den. Bush – administrationen framkallar först människors rädsla och påtar sig sedan rollen som den strikta fadern som ska skydda barnen från det onda.

I George W. Bushs tal framställs Saddam Hussein på de mest vedervärdiga sätten. Presidentens beskrivningar är emellanåt *infra dignitatem* och måttligt överdrivna. I utdraget presenteras hans karaktär endast tre gånger; som presumtiv krigsförare, som en person som ständigt utför illdåd mot sitt eget folk, och som en person som hotar freden med massförstörelsevapen. Dessa framställningsförsök ger dock ingen rättvis avspegling till benämningarna i resten av talen. Den 6:e mars 2003 kallar president Bush Saddam Hussein för en torterande bödel och mördare:

I believe that Saddam Hussein is a threat to the American people. I believe he's a threat to the neighbourhood in which he lives. And I've got good evidence to believe that. He has weapons of mass destruction, and he has used weapons of mass destruction, in his neighbourhood and on his own people. He's invaded countries in his neighbourhood. He tortures his own people. He's a murderer.

(6:e mars 2003)

I samma tal kallar han vidare Saddam Hussein för ”en cancer i Irak som snart kommer att avlösas” (6:e mars 2003). Dessa beskrivningar gällande Saddam Husseins karaktär utgör tillsammans med beskrivningar av hans tidigare handlingar Moral Essence – metaforen i denna studie. Metaforen implicerar att Saddam Hussein är ett objekt med vissa essentiella substanser som avgör hans framtida handlingar. Den amerikanske presidenten menar att dessa substanser är brutalitet, hänsynslös aggression, anlag och förmåga att begå alla tänkbara brott osv. (1:a, 6:e, 16:e mars 2003). Som jag beskrev i teorikapitlet betar sig fysiska objekt på vissa sätt beroende på vad de är konstituerade av. Saddam Hussein är ett fysiskt objekt vars karaktär formas av ovan nämnda substanser eftersom han har visat prov på dessa i hans tidigare politiska liv. Således när vi nu känner till hans karaktär vet vi hur han kommer att agera i framtida situationer. Den första mars 2003 menade president Bush att: “Saddam Hussein has a long history of brutal crimes, especially in time of war – even against his own citizens” (1:a mars 2003). Ytterligare ett exempel på detta är när han menar att: “We know from recent history that Saddam Hussein is a reckless dictator who has twice invaded his neighbors without provocation – wars that led to death and suffering on a massive scale” (15:e mars 2003). Dessa karaktärsdrag beskrivs i merparten av presidentens

tal under mars 2003. Slutligen slår han huvudet på spiken när han den 6:e mars förklarar att:

[...] the American people know that Saddam Hussein has weapons of mass destruction. By the way, he declared he didn't have any – 1441 insisted that he have a complete declaration of his weapons; he said he didn't have any weapons. Secondly, he's used these weapons before. I mean, this is – we're not speculating about the nature of man. We know the nature of man.

(6:e mars 2003)

George W. Bush är ihärdig i sitt försök att övertyga människor att detta är Saddam Husseins karaktär och att han är ett hot som kräver åtgärder. Genom att porträttera den före detta irakiska regimen med essentiella substanser som i våra sinnen är konstruerade som konceptuella omoraliska karaktärsdrag eller synder, har han lyckats att intensifiera språket som skildrar Saddam Hussein, och således nått sitt mål i att förvandla honom till en föraktlig och usel varelse.

Fram tills nu har jag endast berört metaforer som är av konservativ karaktär. Moral Strength – metaforen lär oss att vara starka i kampen mot ondskan, och Moral Essence – metaforen visar moraliska dygder och synder. Den tredje och sista metaforen jag presenterat är Morality As Nurturance – metaforen som övervägande är liberal. Metaforen härstammar från Nurturant Parent Morality – modellen som är något lik Strict Father – modellen i avseendet att båda modeller inkluderar föräldrarnas rådgivning med tillhörande skyldigheter. I utdraget illumineras detta genom ordet *protection* som är både i fet stil och understruken. Ordet är centralt i båda modeller men med vissa skillnader. *Protection* i texten här beskriver dock protektion av det oskyldiga irakiska folket och väcker därmed det liberala konceptet av ordet. Den vårdande föräldern lär barnen att inte endast ta hand om sig själva utan även andra i nöd, och metaforen implicerar att vård är en moralisk handling som i sig förutsätter vissa uppoffringar från barnen för att de ska kunna erbjuda hjälp. I ett annat tal menar president Bush att: "It's bound together by the principle of protecting not only this nation, but all nations from a brutal regime that is armed with weapons that could kill thousands of innocent people" (25:e mars 2003). Den vårdande föräldern här är Bush – administrationen och barnen är de amerikanska medborgarna som måste hjälpa samfundet, m.a.o. det irakiska folket och omvärlden. Morality As Nurturance – metaforen postulerar att det är viktigt att skydda sig själv och beskydda oskyldiga människor i nöd i kampen mot ondskan. Andra centrala metaforiska ord som presidenten försöker framhäva i sina meningar är: "coalition forces will make every effort to spare *innocent* civilians from harm", "More than 35 countries are giving crucial *support*", och "For your *sacrifice*, you have the gratitude and respect of the American people". Dessa ord väcker konceptuella ramverk som visar att det är moraliskt rätt att hjälpa oskyldiga människor, ge support åt, och göra vissa uppoffringar för att undsätta dessa människor. Andra exempel som styrker detta är när presidenten menar att: "America also accepts our *responsibility* to *protect innocent* lives in every way possible", och "America is grateful to all those who have *sacrificed* in our cause" (6:e, 25:e mars 2003). Således medan Strict Father Morality – modellen lär barnen att slåss med mod och tapperhet i kampen mot

ondskan, lär Nurturant Parent – modellen barnen att bry sig om och skydda oskyldiga människor och samfundet.

6.2 Språk som maktutövningsmedel

I den diskursanalytiska litteraturen beskrivs det sociala sammanhanget som ett spelrum där en viss typ av språk används i ett anspråksförsök på makt och önskvärda resultat. Språkbruket i utdraget ovan manifesterar tydligt den figurativa användningen av språket och de åtskilliga moraliska metaforerna. De används för att anspela på människors sinnen, där denna process yttrar sig i medveten maktutövning från den som formar språket, och oftast omedvetenhet från den som påverkas. Det figurativa språket anförs här av George W. Bush som med sin speciella status (se 4.6), utövar makt genom den diskurs han gör anspråk på och formar genom språket i ett försök att övertyga människor. Genom att utnyttja sin av folket förmodade kunskap, kompetens och vetande om situationen i Irak 2003, producerade han ett kunskapsöverläge. Detta kunskapsöverläge nyttjades vidare genom förledande och osaklig argumentation som mer preciserade sig på människors känslor och värdesystem än sanning och förnuft. Om man utgår ifrån att makt finns inbäddat i varje social praktik (Börjesson 2003:37), kan man med den innevarande kunskapen manipulera innehållet med särskilda språkliga formationer. Edelman skriver att: “[Language] bears on such phenomena as lying, the evocation of overt and covert prejudices to shape public opinion, the use of allegations about public opinion to influence actors, the role of predictable, ritualized language in politics, and the striking absence of rationality in most political language deployment” (Edelman 2001:78). Då det handlar om verklighetsbild och formandet av människors uppfattningar uppstår en självklar maktfråga av strukturell och diskursanalytisk art: Hur är verkligheten formad? Det grundläggande som bör undersökas i eftersökandet av svaret på min forskningsfråga är därmed den världsbild George W. Bush porträtterar genom språkbruket i sina tal. Genom att med språkbruket anspela på människors konceptuella system sätter han även gränser för det samhällsligt acceptabla. De opererande verktygen som utmejslar dessa gränser är de moraliska metaforerna. De målar upp är en världsbild som liknar en vi-mot-de partition där det moraliskt goda slåss mot det omoraliska och onda. När människor mobiliseras till politiska handlingar utgår de från den verklighetsbild som är presenterad. Jag anser att verklighetsbilden som president Bush genom sina moraliska metaforer försöker skapa formar och influerar människors kognitioner, perceptioner och preferenser vilket också belyser den strukturella formen av maktutövning. Den ickebeslutsfattande makten är endast effektiv om de som utsätts för den är mottagliga för dess effekter och det enklaste sättet att effektivisera makten är att försöka övertyga människor att acceptera den verklighetsbild som makthavaren porträtterar (Lukes 2005:91). Slutligen godtar människorna verkligheten och ser den som naturlig, moraliskt rätt och oersättlig. George W. Bush försöker skapa en sådan verklighet genom att tala om att människorna och världsfreden hotas av en stor fara i form av Saddam Hussein. Vidare nämns massförstörelsevapen, grymma ohyggligheter, kriget mot terrorn och andra starka uttryck för att inbringa rädsla i människor och intala de att de behöver skyddas från denna fara. Därmed påtar sig

George W. Bush rollen som den som har kunskap och god kännedom om denna fara och även om hur den ska elimineras. Hans verklighetsbild är det alternativ han medvetet har korat ut från andra alternativ och som han försöker skapa och mobilisera någon partiskhet kring. Min analys av presidentens tal manifesterar gång på gång exempel på ett likadant angreppssätt i hans verklighetsförklaring. Hotet och ondskan måste bekämpas med alla medel och han är den som ska visa vägen. Saddam Husseins karaktär klarläggs på de mest motbjudande sätten och det irakiska folket porträtteras som oskyldiga, hjälplösa människor i nöd. Verklighetsformande av denna art är inte helt uppbyggd på sanna fakta och formuleringarna handlar således mer om burdust manipulation.

7 Resultat

I inledningen av uppsatsen presenterade jag min forskningsfråga: På vilket sätt använde George W. Bush språket som ett maktutövningsmedel i försöket att rättfärdiga ”*Operation Iraqi Freedom*”? Frågan i sig förutsätter att språk kan användas som ett medel för att utöva makt och även att makt utövades i försöket att rättfärdiga Irakkriget. Språkliga formationer användes för att skapa en specifik och partisk verklighetsbild som genom sin intensifierande typ av karaktär skulle övertyga människor att en invasion av Irak var nödvändig och ofrånkomlig. Det figurativa språket här i form av moraliska metaforer har den förmågan att anspela på människors konceptuella system och frambringa en skiljelinje mellan moraliska dygder och omoraliska synder. Sättet på vilket George W. Bush använde språket för maktutövning kan således indelas i olika kategorier efter de olika moraliska metaforen och modeller vari de ingår:

- Strict Father Morality – modellen porträtterar Bush – administrationen som en strikt fader som med en stadig och disciplinerad hand vägleder och lär sina barn, m.a.o. den amerikanska befolkningen, hur de ska bete sig moraliskt korrekt. George W. Bush framkallar först rädsla i USA:s medborgare och försöker senare övertyga de genom Moral Strength – metaforen att slåss mot ondskan. För att stå upp mot ondskan, menar Bush, krävs dygder som mod, tapperhet och styrka. Eftersom konceptet *krig* vidare inte passar in i sammanhanget används ett medvetet figurativt språk för att intensifiera ordets genomslagskraft.
- Den före detta irakiska regimen Saddam Hussein framställs genom Moral Essence – metaforen på ohyggliga vis. President Bush framhäver först och främst de essentiella substanser som är grundpelare i Saddam Husseins karaktär. Sedan poängterar han att dessa karaktärsdrag är omoraliska och syndfulla. Till slut försöker han genom det figurativa språket övertyga folket att karaktärsdragen inte kommer att förändras, och att det karaktäristiska beteendet kommer att upprepa sig i framtiden.
- Nurturant Parent Morality – modellen anbringar press på de amerikanska medborgarna att hjälpa nödställda människor. Den vårdande föräldern är Bush – administrationen som lär sina barn att visa empati för andra. Det irakiska folket utmålas som oskyldiga och hjälplösa och de amerikanska medborgarna måste agera moraliskt för att hjälpa de. Eftersom det figurativa språket konstruerar och ramar in samfundet på detta sätt anbringas stor press på människors konceptuella system. Språket försöker få människor att lyssna på sina moraliska preferenser och agera utifrån dessa. Det blir helt enkelt omoraliskt att ignorera situationen.

Makt utövades sålunda genom språkliga formationer som tillspetsades med moraliska metaforer. Språkets syfte var att skapa en verklighetsbild som skulle anses vara korrekt där ett krig skulle vara fullständigt rättfärdigat.

8 Slutsats

I mitt metodkapitel skrev jag att forskarens förförståelse och hermeneutiska kunskaper påverkar studiens resultat. Olika forskare kan därför få olika resultat av samma genomförda studie. Jag har analyserat samstämmigheten mellan mina presenterade metaforer och empirin, och därmed ernått de resultat jag redovisat i föregående avsnitt. Efter min undersökning har jag dragit den slutsatsen att den amerikanske presidenten George W. Bush medvetet intensifierade språket med moraliska metaforer för att övertyga människor och rättfärdiga Irakkriget 2003. Bush – administrationen hade som mål att med figurativt språk porträttera en specifik verklighetsbild som skulle leda till att invasionen sågs som en naturlig aktion. Verkligheten han försöker skapa är ett försök till maktutövning där de språkliga verktygen som utmejslar den är de moraliska metaforerna som övertygar människor att de är i fara och att de måste slåss mot ondskan, som utpekar Saddam Hussein som en person kapabel till att begå alla tänkbara brott, och som utmålar de irakiska medborgarna som oskyldiga och hjälplösa människor i nöd som behöver den amerikanska hjälpen. Verklighetsskapandet är en form av ickebeslutsfattande makt eftersom den fokuserar på kognition, perception och preferens. Den uppenbarar sig aldrig i form av tvång utan mer i en manipulativ sort i människors konceptuella system. Steven Lukes skrev i *Power. A Radical View* att makten är mest effektiv när den är minst märkbar och efter denna studie är jag beredd att hålla med.

9 Referenser

- Araï, Dariush. 2002. *Språkpsykologi*. Studentlitteratur, Lund.
- Bjereld, Ulf & Demker, Marie & Hinnfors, Jonas. 2002. *Varför vetenskap?*. Studentlitteratur, Lund.
- Börjesson, Mats. 2003. *Diskurser och konstruktioner – en sorts metodbok*. Studentlitteratur, Lund.
- Croft, William & Cruse, Alan, D. 2004. *Cognitive Linguistics*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Edelman, Murray. 2001. *The Politics of Misinformation*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Esaiasson, Peter, et.al. 2003. *Metodpraktikan – Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Norstedts Juridik AB.
- Fairclough, Norman. 1995. *Critical Discourse Analysis – The Critical Study of Language*. Longman Singapore Publishers (Pte) Ltd., Singapore.
- Foucault, Michel. 1993. *Diskursens ordning*. Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Stockholm.
- Foucault, Michel. 2002. *Vetandets arkeologi*. Arkiv förlag, Lund.
- Freedman, Lawrence. 2004. *Foreword* i Cornish, Paul. red. 2004. *The Conflict in Iraq, 2003*. Palgrave Macmillan Ltd. New York.
- Hultqvist, Kenneth & Peterson, Kenneth. (red.). 1995. *Foucault – namnet på en modern vetenskaplig och filosofisk problematik*. HLS Förlag, Stockholm.
- Lakoff, George. 2002. *Moral Politics – How Liberals and Conservatives Think*. Chicago Press, Chicago.
- Lukes, Steven. 2005. *Power. A Radical View*. Palgrave Macmillan, New York.
- Lundquist, Lennart. 1993. *Det vetenskapliga studiet av politik*. Studentlitteratur, Lund.
- Paradis, Carita. 2004. *Where Does Metonymy Stop? Senses, Facets, and Active Zones*. Metaphor & Symbol 19. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Sharp, Gene. 2000. *The Politics of Nonviolent Action – Part One: Power and Struggle*. Porter Sargent Publishers, Boston.
- Ungerer, Friedrich. & Ungerer, Schmid, Hans-Jörg. 1996. *An Introduction to Cognitive Linguistics*. Addison Wesley Longman Inc, New York.
- Vancea, Georgeta. 1999. *Maktens språk och människans vanmakt ur tyskt perspektiv*, i Boström Andersson, Rut. (red). *Ordets makt och tankens frihet – om språket som maktfaktor*. Textgruppen i Uppsala AB, Uppsala.
- Wikipedia (06-06-2006)
http://en.wikipedia.org/wiki/Metaphor#Metaphors_in_cognitive_linguistics

Vita Husets officiella hemsida
1:a mars 2003

<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030301.html>
4:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030304-5.html>
6:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030306-8.html>
8:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030308-1.html>
15:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030315.html>
16:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030316-3.html>
17:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030317-7.html>
19:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030319-17.html>
20:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030320-5.html>
21:a mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030321-3.html>
22:a mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030322.html>
23:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030323-1.html>
25:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030325-2.html>
26:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030326-4.html>
27:e mars2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030327-3.html>
March 28, 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030328-6.html>
29:e mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030329.html>
31:a mars 2003
<http://www.whitehouse.gov/news/releases/2003/03/20030331-4.html>